Täysistunto

Torstai 19.11.2026 klo 16.00—21.43

23. Lakialoite laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 35/2026 vp Eerikki Viljanen kesk ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 23. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.13 **Eerikki Viljanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lakialoite laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.

Maatalouden kannattavuuden vahvistaminen edellyttää alkutuottajien markkina- ja neuvotteluaseman parantamista sekä elintarvikeketjun toimivuutta tukevien yhteistyömuotojen kehittämistä. Yksi Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan keinoista tuottajien aseman vahvistamiseksi on tuottajaorganisaatioiden sekä niiden yhteenliittymien muodostaminen. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa hallitus sitoutui maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointityöryhmän loppuraporttiin eli niin sanottuun MAKA-raporttiin sekä aloittamaan välittömät toimenpiteet siinä esitettyjen ehdotusten toteuttamiseksi. Hallitusohjelman tavoitteena on alkutuottajan aseman vahvistaminen ja koko elintarvikeketjun tasapainon kehittäminen nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan. MAKA-raportissa markkinoiden toimivuus tunnistettiin keskeiseksi maatalouden pitkän aikavälin kehitysnäkymiin vaikuttavaksi tekijäksi. Raportissa tuottajaorganisaatioiden yleistymisen edistäminen nostettiin yhdeksi konkreettisista toimenpiteistä ruuantuottajan aseman parantamiseksi elintarvikeketjussa. Raportin mukaan tuottajaorganisaatioiden perustamiseen liittyvää neuvontaa ja tukea tulee tehostaa ja niiden perustamiseen liittyviin olennaisiin tulkintakysymyksiin tulee olla mahdollista saada ennakkoratkaisuja. Tuottajaorganisaatioiden toimintaedellytysten vahvistaminen on näin ollen linjassa sekä parlamentaarisesti sovittujen tavoitteiden että hallitusohjelman kanssa.

Kansallisessa lainsäädännössä on kuitenkin puute, joka estää yhden EU:n lainsäädännössä nimenomaisesti tunnistetun yhteistyömuodon täysimääräisen hyödyntämisen Suomessa. Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain, 999/2012, 3 a luvussa säädetään tuottajaorganisaatiosta ja toimialaorganisaatiosta. Lain 12 a §:n mukaan Ruokavirasto päättää tässä luvussa tarkoitetun tuottajaorganisaation ja toimialaorganisaation hyväksymisestä hakemuksesta. Laissa ei sen sijaan säädetä tuottajaorganisaatioiden yhteen-

liittymien hyväksymisestä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen EU 1308/2013, jäljempänä markkinajärjestelyasetus, 156 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat hakemuksesta hyväksyä tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymiä, jotka on perustettu hyväksyttyjen tuottajaorganisaatioiden aloitteesta. Hyväksytty yhteenliittymä voi EU:n lainsäädännössä säädetyin edellytyksin hoitaa tuottajaorganisaatioille kuuluvia toimia ja tehtäviä. EU-lainsäädäntö tunnistaa siten tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymän omana hyväksyttävänä organisaatiomuotonaan. Suomessa kansalliseen hyväksymisjärjestelmään ei kuitenkaan ole sisällytetty tätä mahdollisuutta. Ruokavirastolle ei ole säädetty 3 a luvussa nimenomaista toimivaltaa käsitellä ja hyväksyä markkinajärjestelyasetuksen 156 artiklassa tarkoitettuja tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymiä. Tämän vuoksi EU-lainsäädännön mahdollistamaa organisaatiomuotoa ei Suomessa voi hyödyntää samalla tavalla kuin hyväksyttyjä tuottajaorganisaatioita ja toimialaorganisaatioita.

Arvoisa herra puhemies! Tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymä mahdollistaa useiden jo hyväksyttyjen tuottajaorganisaatioiden yhteistyön suuremmassa mittakaavassa ilman, että itsenäiset organisaatiot olisi yhdistettävä yhdeksi tuottajaorganisaatioksi. Yhteenliittymien kautta voidaan EU-lainsäädännön sallimissa rajoissa koota tarjontaa ja järjestää yhteisesti esimerkiksi myyntiä, markkinointia, logistiikkaa, varastointia, laadunhallintaa ja muita tuottajaorganisaatioille kuuluvia toimintoja. Mahdollisuudella voi olla erityistä merkitystä esimerkiksi vilja-alalla. Alueelliset tuottajaorganisaatiot voivat yksin jäädä kooltaan liian pieniksi suurten myynti- tai vientierien muodostamiseen tai yhteisten palveluiden tehokkaaseen järjestämiseen. Yhteenliittymän avulla useiden tuottajaorganisaatioiden tarjontaa voitaisiin koota suuremmiksi ja tasalaatuisemmiksi kokonaisuuksiksi. Samalla voitaisiin saavuttaa mittakaavaetuja esimerkiksi logistiikassa, varastoinnissa, sertifioinnissa, vastuullisuusraportoinnissa, markkinaseurannassa ja hallinnossa. Laajempi yhteistyö voi myös parantaa tuottajien riskinhallintaa. Useammalle maantieteelliselle alueelle jakautuva tuotanto voi tasata alueellisten sato- ja säävaihteluiden vaikutuksia tarjontaan. Yhteinen markkinaseuranta ja myynnin suunnittelu voivat puolestaan parantaa edellytyksiä reagoida kysynnän ja markkinatilanteen muutoksiin.

Tuottajaorganisaatioiden yhteenliittojen merkitys on kasvanut entisestään vuonna 2026 voimaan tulleen EU-lainsäädännön myötä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella EU 2026/1739 muutettiin markkinajärjestelyasetusta alkutuottajien aseman vahvistamiseksi elintarvikeketjussa. Muutetun sääntelyn mukaan 156 artiklan nojalla hyväksyttyjen tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymä voi säädettyjen edellytysten täyttyessä neuvotella jäsentensä puolesta maataloustuottajien toimitussopimuksista, mukaan lukien hinnasta. Jos hyväksytty yhteenliittymä ei itse täytä kaikkia tuottajaorganisaatioille asetettuja taloudellisen toiminnan edellytyksiä mutta sen jäsenenä olevat hyväksytyt tuottajaorganisaatiot täyttävät nämä edellytykset, yhteenliittymä voi käyttää tätä mahdollisuutta EU-asetuksessa säädettyihin lisäedellytyksiin. Näihin kuuluu muun muassa se, etteivät jäsenorganisaatiot kuulu kyseisten tuotteiden osalta toiseen hyväksyttyyn tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymään ja ettei yhteenliittymän toiminnan kattama tuotemäärä ylitä 36:ta prosenttia kyseisen tuotteen kansallisesta kokonaistuotannosta. Sääntely tarjoaa siten tuottajille mahdollisuuden vahvistaa yhteistä neuvotteluasemaansa myös tilanteissa, joissa yksittäinen tuottajaorganisaatio jäisi kooltaan suhteellisen pieneksi. Tällä voi olla merkitystä erityisesti markkinoilla, joilla ostajapuoli on keskittynyt ja joilla yksittäisten alkutuottajien mahdollisuudet vaikuttaa sopimusehtoihin ovat rajalliset.

Ehdotetulla muutoksella ei luotaisi kansallista poikkeusta kilpailulainsäädäntöön eikä annettaisi tuottajaorganisaatioille tai niiden yhteenliittymille rajoittamatonta oikeutta hintayhteistyöhön. Muutoksen tarkoituksena olisi mahdollistaa Suomessa sellaisen organisaatiomuodon hyväksyminen, jonka EU-lainsäädäntö nimenomaisesti tunnistaa. Yhteenliittymien toimintaan sovellettaisiin edelleen markkinajärjestelyasetuksessa ja muussa EU- ja kansallisessa kilpailulainsäädännössä säädettyjä edellytyksiä ja rajoituksia.

Ehdotetulla lakimuutoksella täydennettäisiin nykyistä tuottajaorganisaatiojärjestelmää säätämällä Ruokavirastolle toimivalta hyväksyä myös markkinajärjestelyasetuksen 156 artiklassa tarkoitettuja tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymiä. Muutos antaisi jo hyväksytyille tuottajaorganisaatioille mahdollisuuden syventää yhteistyötään ja kasvattaa toimintansa mittakaavaa ilman, että niiden itsenäinen tai alueellinen toiminta olisi purettava. Muutos edistäisi samalla MAKA-raportissa asetettua tavoitetta tuottajaorganisaatioiden yleistymisestä ja niiden kautta tapahtuvan yhteistyön vahvistamisesta sekä toteuttaisi hallitusohjelman tavoitetta alkutuottajien aseman ja elintarvikeketjun tasapainon parantamisesta.

Tuottajaorganisaatioiden perustamisen edistämisen lisäksi on perusteltua varmistaa, ettei kansallinen lainsäädäntö estä jo perustettuja ja hyväksyttyjä tuottajaorganisaatioita hyödyntämästä EU:n lainsäädännön niille tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Piritta Rantanen, olkaa hyvä.

21.22 **Piritta Rantanen sd:** Arvoisa herra puhemies! Täytyy kiittää edustaja Viljasta tästä hyvästä lakialoitteesta. Hallituskin on tässä aktivoitunut, liekö sen vuoksi, kun edustaja Viljanen on tämän lakialoitteensa jo aiemmin jättänyt ja valiokunnassakin tämän asian käsittelyä jo aloitettiin. Kyllähän tässä nimenomaisessa, niin kuin monessa muussakin, viitataan tähän edellisen kauden MAKA-raporttiin ja nimenomaan siihen kannattavuusongelmaan, joka meidän alkutuottajia erityisesti viljasektorilla on tässä viime aikoina erityisesti kurittanut.

Tämänkin lakimuutoksen jälkeen on tietenkin kaikkein toivottavinta, että alkutuottajat ja muut lähtevät ensinnäkin perustamaan näitä tuottajaorganisaatioita ja sen jälkeen vielä näitä yhteenliittymiä. Meillä on Suomessa ollut jotenkin sellainen kulttuuri, että nämä eivät ole päässeet nousemaan siihen kukoistukseen, mihinkä monissa muissa maissa ne ovat päässeet. Olen pitänyt tässä sellaista slogania, että niin kuin työntekijät ovat järjestäytyneet ammattiliittoihin, olisi erittäin toivottavaa, että viljelijät järjestäytyisivät paremmin vaikka tuottajaorganisaatioihin, jotta sitä joukkovoimaa saataisiin keskenään enemmän. Tämänkin uudistuksen jälkeen on kyllä tärkeää seurata sitten, mitä siellä kannattavuudessa tapahtuu. Tämäkään, mikä hallituksen esitys nyt on, ei mahdollista koko valtakunnan kattavia yhteenliittymiä, jos nyt olen ollenkaan oikein ymmärtänyt. Tietenkin ymmärrän sen logiikan siinä, mutta kyllä sitäkin on seurattava, saadaanko tällä sitten niitä hyötyjä, joita on haettu. Niin kuin tässä edustaja Viljanen totesi, näillä yhteenliittymillä pystytään aivan varmasti hakemaan erityisesti sinne varastointiin, logistiikkaan, markkinointiin ja raportointiin niitä yhteisiä välineitä. Varastoinnissa etenkin kylmävarastointi taas uusien EU-asetusten myötä on muuttumassa entistä kalliimmaksi, kun uusia laitteita vaaditaan sielläkin ja monia muita.

Maailma tietysti kehittyy koko ajan, mutta toivottavasti se Suomessakin kehittyisi sen mukaan, että tuottajat hakisivat tukea ja apua toisiltaan ja lähtisivät näitä organisaatioita perustamaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

21.24 **Eerikki Viljanen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Edellisessä puheenvuorossa kuvasin ongelmaa, jonka johdosta lakialoitteen tein. Kyse on siis siitä, että meidän kansallinen lainsäädäntömme ei mahdollistanut viljelijöiden markkinavoiman vahvistumista sallimalla tuottajaorganisaatioiden välistä yhteistyötä. Tämä ongelma itse asiassa nousi tänä vuonna alkusyksystä esille, ja ratkaisuksi tein tuon äsken esittelemäni lakialoitteen.

Kyse on erittäin pienestä muutoksesta tekstissä, mutta sen mukanaan tuoma mahdollisuus voi oleellisella tavalla muuttaa ja edesauttaa viljelijöiden järjestäytymistä tavalla, jota edustaja Rantanen juuri edellä kuvasi. Oleellista tässä on se, että viljelijät voivat koota omaa joukkovoimaansa tavalla, joka muissa EU-maissa on tällä hetkellä jo sallittua mutta Suomessa jostain syystä kiellettyä. Ongelma kärjistyy etenkin viljamarkkinoilla, joissa myyjiä ja tuottajia on kymmeniätuhansia, ostajia maan tasollakin vain muutamia. Tämä ei tule poistamaan sitä, että tulevaisuudessa yhä tarkemmin viljelijöiden tulee tuottaa sitä, mille markkinoilla on kysyntää. Pitää myös olla entistä enemmän voimia, tietotaitoa, osaamista suunnitella viljan vientiä ja tuotteiden jatkojalostusta. Tämä tulee helpottamaan etenkin kasviviljelijöiden toimintaa markkinoilla, koska yhteistyö, laajemmat hartiat, mahdollistaa myös sen, että tuottajaorganisaatioissa todennäköisesti pystytään palkkaamaan henkilökuntaa, joka tekee esimerkiksi viljakauppaa hyvin ammattimaisesti, pystyy jakamaan osaamistaan ja tietotaitoaan sinne tilatasolle saakka ja siten kokoamaan suurempia eriä ja osittain myös helpottamaan kaupan toimintaa samalla.

Keräsin tähän lakialoitteeseen allekirjoituksia. Niitä tuli aivan mukavasti. Aloite uutisoitiin kyllä hyvin näyttävästi etenkin Maaseudun Tulevaisuus -lehdessä, koska tämä aihe ja ongelma oli myös lehdessä tunnistettu. Ei mennyt montaa viikkoa, kun ministeriön suunnalta kuului uutisia, että siellä valmistellaan aivan samansisältöistä hallituksen esitystä, joka itse asiassa tässä salissa oli lähetekeskustelussa tiistaina. No, minä en tästä toki pahastu, vaikka hieman herätti ihmetystä, missä tämä aloite makasi viikkoja odottamassa lähetekeskustelua. Kuten edustaja Rantanen kuvasi, nyt valiokunta on aloittanut hallituksen esityksen käsittelyn, johon tämä nyt toivottavasti tulevissa kokouksissa yhdistetään. [Puhemies koputtaa] Jo nyt näyttää selvältä, että tämä nauttii niin laajaa kannatusta, että tulee voimaan vuoden alusta 27.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Piritta Rantanen, olkaa hyvä.

21.28 **Piritta Rantanen sd:** Herra puhemies! Aivan lyhyenä kommenttina vielä, että niin kuin tässä edustaja Viljanen totesi, näitten yhteenliittymien on sitten mahdollista aivan eri lailla palkata ammattitaitoisia ihmisiä hoitamaan isomman joukon asioita, joita aiemmin ei ole pystytty hoitamaan. Ja varmasti on niin, että siellä pystytään myös saamaan ohjeistusta ja neuvontaa erilaisiin asioihin ja eri lailla, kun se voima on suurempi.

Niin kuin tässä oli, meillä kaikilla on se iso tavoite elintarvikeviennin kaksinkertaistamisesta, kolminkertaistamisesta, olkoon mikä vain. Nimenomaan se on se iso tavoite senkin vuoksi, että kun elintarvikesektorilla yksi työpaikka muodostuu, niin se tuo siihen koko

ketjuun vielä kolme työpaikkaa lisää. Sen vuoksi se on erittäin houkuttelevaa. Täältä voitaisiin saada merkittävästi voimaa myös tämän elintarvikeviennin kasvattamiseen. Varmasti olisi niin, että näillä yhteenliittymillä tuntosarvet ovat syvemmällä Euroopan ja maailman muissakin maissa, ja varmasti sitä kautta pystyttäisiin viemään helpommin niin, että se riski ei ole vain sillä yhdellä tuottajalla vaan se riski on isommalla joukolla. Uskon, että tällä on myös Suomen kasvun kannalta aidosti positiivisia vaikutuksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

21.29 **Eerikki Viljanen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kiitän edustaja Rantasta erinomaisesta puheenvuorosta jälleen kerran. Ajattelin todeta tähän loppuun sen, että kun tätä koskevan hallituksen esityksen käsittely on alkanut valiokunnassa ja kuulemisia on järjestetty, niin kyseessä on muistaakseni ensimmäinen markkinoiden hallintaan liittyvä aloite, josta ainakin tähän mennessä kuulemisissa kaikki toimijatahot, viranomaistahot ovat olleet samanmielisiä ja hyväksyvällä kannalla. Niin ministeriöt, Kilpailuvirasto kuin elintarvikemarkkinavaltuutettu ovat nähneet tämän tarpeen ja ovat samaa mieltä tästä oikeusperustasta. Tämä on täysin EU-lainsäädännön mukainen sallittu toimenpide, jota Suomessa tätä ennen syystä tai toisesta ei ole tehty mutta jonka tekeminen nähdään nyt hyväksi. Siitä kiitokset hallitukselle kin, että myös hallituksen esitys vihdoin viimein herättiin tekemään ja on nyt saatettu eduskunnan käsittelyyn. Nämä varmaan yhtä jalkaa nyt sitten menevät pikavauhtia valiokunnasta läpi. Semmoinen käsitys itselläni on, että valiokunnassakin nähdään hyvin laajasti tämä tarpeelliseksi.

Tämä ei ole mikään hopealuoti maatalouden kannattavuuden parantamiseksi, mutta toivottavasti tämä voi olla yksi osa sitä kehitystä, jolla sinne tilatasolle saadaan enemmän tuloja, enemmän jäämään viivan alle ja siten parempaa tulevaisuudennäkymää koko suomalaiselle ruuantuotannolle.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.